

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

ХМЕЛЕВСЬКА ІНГА ОЛЕКСІЇВНА

УДК 378.091.3:[373.011.3-051:[78+793.3]]:005.336.2](477)(043.3)

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА
ХОРЕОГРАФІЇ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Суми – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Реброва Олена Євгеніївна,
ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
завідувач кафедри музичного мистецтва
і хореографії.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Єременко Ольга Володимирівна
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка,
завідувач кафедри хореографії та музично-
інструментального виконавства;

кандидат педагогічних наук, доцент
Полатайко Олена Михайлівна
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
доцент кафедри педагогіки мистецтва
та фортепіанного виконавства.

Захист відбудеться 25 березня 2021 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 24 лютого 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Орієнтація освіти на підготовку фахівців, які ефективно функціонують в обраній галузі діяльності, зумовлює актуальність проблематики формування компетентностей. Означене відображено в нормативних документах, які визначають актуальні освітні стандарти, зокрема, в Законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017). Основні положення, на які орієнтується освітня галузь на сьогодні, окреслені в межах проекту Twinning «Модернізація законодавчих стандартів та принципів освіти та навчання у відповідності до політики Європейського Союзу щодо навчання впродовж життя» (2013–2015). Зокрема, у нормативних документах проекту вказується на те, що результати навчання проявляються у «знаннях, уміннях, комунікації, автономності та відповідальності». На досягнення означених результатів зорієнтовано освітній процес, що відображено в Національній рамці кваліфікацій. Перелічені якості є складовими професійно-фахових компетентностей, які поєднуються в цілісний кваліфікаційний конструкт – інтегральну компетентність. Згідно зі згаданими документами, саме інтегральна компетентність, як узагальнений опис кваліфікаційного рівня, зумовлює здатність фахівців ефективно функціонувати в різноманітних, часто невизначених умовах професійної діяльності.

Формування здатностей управління знаннями й іншими елементами предметно-фахових компетентностей, набутих у процесі отримання освіти, розглядається науковцями як потужний чинник забезпечення професійної ефективності майбутніх фахівців. Учені підкреслюють функціональне значення метазнання в контексті формування здатностей індивіда до професійно-особистісного самовдосконалення та управління власною компетентнісною сферою (Г. Кайзер (Kaiser), С. Кунце (Kuntze), К. Маас (Maas), Г. Пакетт (Paquette), П. Пінтріх (Pintrich), К. Фалендер (C. Falender), Дж. Флавел (Flavell)).

У дослідженнях науковців доводиться, що актуальною проблемою є дискретність компетентностей, які формуються в майбутніх фахівців у процесі набуття освіти й досвіду фахової діяльності. Означена проблема, за висновком учених, вирішується шляхом формування інтегральної метакомпетентності, до змісту якої входять метазнання, що дозволяють поєднувати та синхронізувати дієвість компетентностей із метою ефективного вирішення нагальних завдань професійної діяльності (Дж. Бургойн (J. Burgoyne), Р. Браун (Brown), А. Інтезарі (Intezari), К. Матоба (K. Matoba), Д. Полін (J. Pauleen)).

Потенціал інтегральної компетентності щодо підвищення професійної ефективності особистості зумовив увагу науковців-педагогів до проблеми її формування в майбутніх фахівців у процесі набуття ними вищої освіти. Зокрема, в дослідженнях з погляду педагогіки визначено, що інтегральна компетентність: формується як комплексна властивість майбутнього фахівця, що охоплює сукупність загальних (комунікативних, організаційних) та спеціальних (предметних, фахових тощо) компетентностей (Г. Голобородько, В. Лунячек, Г. Оборський, Л. Перпері та ін.); функціонує як динамічне поєднання компетентностей, яке уможливорює ефективне відтворення професійної діяльності (Ю. Рашкевич, А. Харківська, І. Чеботарьова та ін.); забезпечує здатність розв'язання складних завдань у

невизначених умовах професійної діяльності (О. Іваницький, В. Луговий та ін.); підлягає цілеспрямованому формуванню в процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти (Т. Волошина, О. Глазунова, В. Ковальчук та ін.).

Означений потенціал інтегральної компетентності набуває особливої актуальності в контексті організації мистецько-освітнього процесу, якому властивий творчий характер, що зумовлює високий ступінь його варіативності, отже невизначеності умов. Згадана специфіка зумовлена, насамперед, особливостями художньої інтерпретації, яка вимагає здатності викладачів музичного мистецтва та хореографії актуалізувати міжпредметні зв'язки та соціокультурні контексти (С. Баллантайн (C. Ballantine), О. Гордон (A. Gordon), П. Гузуасис (P. Gouzouasis), К. Детельс (C. Detels), Р. Ірвін (R. Irwin), Е. Майлз (E. Miles), Л. Лабінцева, О. Ляшенко, Г. Ніколаї, О. Реброва, О. Полатайко, О. Устименко-Косоріч, С. Шип, О. Щолокова та ін.). Важливою особливістю мистецько-освітнього процесу, яка зумовлює його варіативність, є, також, індивідуалізованість і сензитивність процесів художнього сприйняття й виконання мистецьких творів, зокрема й у фаховій підготовці майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії (Е. Гіліс (A. Gilis), В. Драганчук, О. Єременко, М. Климент (C. Mieke), Д. Колб (D. Kolb), Л. Лага (L. Laga), О. Лобова, П. Пауелс (P. Pauwels), В. Роменець, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Черкасов та ін.).

Подана специфіка мистецько-освітнього процесу вимагає сформованості метаздатностей майбутніх викладачів музичного мистецтва і хореографії до усвідомлено-творчої актуалізації компетентностей, функціональних щодо вирішення професійних завдань. Такі метаздатності формуються в межах інтегральної компетентності, як кваліфікаційно-якісного метаконструкту, що відповідає за творчу координацію процесів актуалізації та удосконалення елементів компетентнісної сфери фахівців. Утім, проблема формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії не потрапила у фокус уваги науковців.

Таким чином, доцільність дослідження проблеми формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії зумовлена необхідністю розв'язання низки суперечностей між:

- актуальністю проблеми формування метаздатностей майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії інтегрально застосовувати компетентності під час професійної діяльності та нерозробленістю феноменології інтегральної компетентності в контексті забезпечення ефективності мистецько-освітнього процесу;
- необхідністю формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії та відсутністю методики її цілеспрямованого формування в процесі здобуття вищої освіти;
- потребою в підвищенні рівня та якості інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії та відсутністю критеріїв і показників їх оцінювання.

Актуальність проблеми та виявлені суперечності зумовили визначення теми дисертаційного дослідження: **«Методика формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації є складовою частиною комплексного дослідження кафедри музичного мистецтва і хореографії Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музики та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» (реєстраційний номер 0114U007160). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 14 від 29.06.2017 р.).

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні, теоретичній розробці й експериментальній перевірці методики формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії в процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети сформульовано такі **завдання**:

1. Розкрити феноменологію інтегральної компетентності в контексті підготовки фахівців.

2. Визначити сутність і структуру інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії.

3. Обґрунтувати методологічні засади та розробити методику формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії в процесі фахової підготовки.

4. Визначити критерії та показники оцінювання рівня сформованості інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії.

5. Експериментально перевірити ефективність методики формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії в процесі фахової підготовки.

Об'єкт дослідження – фахова підготовка майбутніх магістрів музичного мистецтва та хореографії.

Предмет дослідження – методика формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії в процесі фахової підготовки.

Методологічну основу дослідження становлять: концепція метазнання, як такого, що уможлиблює усвідомлене управління елементами компетентнісної сфери особистості та концепція інтегральності, як феномену, що забезпечує формування здатностей синергійно-творчого застосування дієвості компетентностей у мистецько-освітньому процесі, досліджені на засадах інтегрального, системного, синергійного, професійно-ментального та герменевтичного наукових підходів.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові концепції, зокрема, *філософські* з напрямів: мереології як учення про цілісність та співвідношення її елементів (Платон, Аристотель, Боецій, П. Абеляр, Т. Аквінський, Д. Скот, Е. Арліг (A. Arlig) та ін.); інтегральності як феномену узгодженого багаторівневого функціонування складних явищ і систем (К. Уілбер (K. Wilber) та ін.), зокрема, в контексті особистісного розвитку (Дж. Бігелоу (Bigelow); Р. Парджеттер (Pargetter),

Г. Франкфурт (H. Frankfurt)) та інтегрального самоконструювання (К. Корсгаард (C. Korsgaard) та ін.); *когнітивіські* з напрямку метакогнітивного управління власною соціальною та професійною ефективністю (Л. Андерсон (L. Anderson), П. Армстронг (P. Armstrong), Дж. Гілфорд, Г. Кайзер (G. Kaiser), Д. Кратволь (D. Krathwohl), С. Кунце (S. Kuntze), К. Маас (K. Maas), Б. Масія (B. Masia), Г. Пакетт (G. Paquette), П. Пінтріч (P. Pintrich), К. Фалендер (C. Falender), Дж. Флавел (J. Flavell) та ін.); *освітні* з напрямку компетентнісного професійно-особистісного розвитку (Т. Гілберт (T. Gilbert); Дж. Голланд (J. Holland), Ч. Елтон (C. Elton), Д. Макклелланд (D. McClelland), Дж. Річардс (J. Richards), Р. Торндайк (R. Thorndike), Р. Уайт (R. White), Е. Хаген (E. Hagen), Л. Шевель (L. Chevelle) та ін.), зокрема, шляхом формування інтегральної компетентності (Р. Браун (R. Brown), Дж. Бургойн (J. Burgoyne), Т. Волошина, Г. Голобородько, О. Іваницький, А. Інтезарі (A. Intezari), В. Ковальчук, В. Луговий, В. Луначек, Л. Перпері, Д. Полін (D. Pauleen), Ю. Рашкевич, А. Харківська, І. Чеботарьова та ін.); *мистецько-педагогічні* з напрямів: інтегрального аналізу явищ мистецької освіти (Д. Елліотт (D. Elliott), Г. Ніколаї, В. Полюга, О. Реброва, М. Сільверман (M. Silverman), С. Девіс (S. Davis) та ін.); підготовки майбутніх фахівців мистецької освіти в проєкції компетентнісної парадигми (Т. Агейкіна-Старченко, Т. Борисова, М. Гертрудікс-Барріо (M. G rtrudix-Barrio), О. Горбенко, І. Зязюн, О. Єременко, Р. Крик (R. Crick), Лю Цяньцян, М. Михаськова, Н. Мурована, О. Олексюк, О. Полатайко, Є. Проворова, О. Реброва, М. Ріпальда (M. Ripalda), К. Рудніцька, Л. Степанова, Д. Тейбель (D. Taebel), В. Федорчук, Н. Цюлюпа, Ши Цзюнь-Бо, О. Щолокова, С. Шум (S. Shum), Н. Юдзіонок та ін.).

Методи дослідження. Для виконання окреслених завдань дослідження застосовано низку методів, зокрема, *теоретичних*: аналіз (поняттєвий, ретроспективний, інтегральний), систематизація та узагальнення, міждисциплінарне синтезування – для висвітлення феноменології інтегральності та визначення сутності поняття «інтегральна компетентність»; інтегральної індексації, теоретичного моделювання – для виявлення структури, критеріїв і показників оцінювання рівню сформованості інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії, визначення педагогічних умов формування означеної компетентності; системно-структурний аналіз – для обґрунтування методологічних засад і розроблення методики формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії; *емпіричних* – педагогічний експеримент, тестові завдання, анкетування, напівструктуровані інтерв'ю, транскрибація, самодіагностика педагогічно-творчої ефективності – для визначення рівня сформованості інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії; формувальний експеримент – для перевірки ефективності розробленої методики; *математично-статистичних*: факторний аналіз, кутового перетворення Фішера – для обчислення результатів педагогічного експерименту та визначення ефективності запропонованої методики.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*: визначено сутність інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії, яка в дослідженні розглядається як кваліфікаційно-якісний метаконструкт, що забезпечує здатність координувати та

творчо застосовувати дієвість компетентностей у їх синергійній єдності з метою ефективного вирішення актуальних завдань варіативного мистецько-освітнього процесу; визначено структуру досліджуваного конструкту, яку складають мотиваційно-самокорегувальний (усвідомлення потреб актуалізації певних компетентностей із метою вирішення завдань мистецько-освітнього процесу; умотивованість формування компетентностей задля досягнення самостійно визначених освітніх цілей), компетентісно-адаптаційний (синхронізація знань у цілісні міжпредметні мистецько-інформаційні комплекси; адаптація мистецтвознавчої, соціокультурної, контекстної інформації з огляду на специфіку мистецько-освітнього процесу), методично-персоналізований (творча актуалізація компетентностей осягнення індивідуальних особистісно-емоційних і психологічних особливостей суб'єктів освітнього процесу; творча актуалізація компетентностей добору та проектування персоналізованих методів навчання), творчо-інтерпретаційний (застосування творчих виконавських і педагогічних інтерпретаційних компетентностей у мистецько-освітньому процесі; застосування творчо-діяльнісних організаційних і методичних компетентностей у мистецько-освітньому процесі) компоненти; введено та розкрито сутність понять «компетентнісний комплекс», «метакогнітивне компетентісне самопроєктування»; розроблено методику формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії в процесі фахової підготовки, в основі якої педагогічні умови: сприяння усвідомленню та конкретизації змісту компетентісних комплексів; актуалізація процесів добору ефективних компетентісних комплексів задля досягнення конкретних освітніх і творчо-розвивальних цілей; стимулювання рефлексії індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу в якості пріоритетних чинників структурування психолого-педагогічних компетентісних комплексів; спрямування на визначення змісту компетентісних комплексів, ефективних щодо забезпечення процесів педагогічно-творчої інтерпретації; розроблено критерії та показники оцінювання рівню сформованості інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії (акмеологічно-компетентісний, синергійно-когнітивний, рефлексійно-праксеологічний, перформативно-самопроєктувальний).

Уточнено сутність понять: інтегральна компетентність майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії; метакогнітивне знання; метакогнітивний досвід.

Подальшого розвитку набуло спрямування на підготовку фахівців у проєкції компетентісної парадигми, забезпечення навчання протягом життя, міждисциплінарної інтеграції художньої інформації в мистецько-освітньому процесі.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що розроблена й експериментально перевірена методика формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії в процесі фахової підготовки може бути запроваджена до курсів «Інтегральна компетентність фахівців музичної та хореографічної освіти», «Теорія і методика викладання музичного мистецтва у загальноосвітній школі», «Теорія і методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до викладання методичних дисциплін у закладах вищої освіти», «Теорія і методика викладання музичного мистецтва в

позашкільних освітніх закладах», «Методика викладання інтегрованого курсу "Мистецтво" в контексті концепції "Нова українська школа"», «Методика викладання музично-теоретичних дисциплін з використанням інноваційних музично-педагогічних технологій», «Курс виконавсько-педагогічної майстерності», для спеціальностей: 014 середня освіта (музичне мистецтво); 014 середня освіта (хореографія); 025 музичне мистецтво; 024 хореографія.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 491/24 від 11.03.2020); Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 972 від 12.03.2020); Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 264 від 04.06.2020); Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 56 від 10.06.2020).

Апробація отриманих результатів дослідження. Визначені положення та результати дослідження було представлено у форматі доповідей та виступів на конференціях різних рівнів: *міжнародних*: «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства (Одеса, 2016, 2017, 2018, 2019); «Стратегії підвищення якості мистецької освіти в контексті змін сучасного соціокультурного простору» (Одеса, 2017); «Proceedings of the XI International Conference of European Academy of Science» (Bonn, Germany, 2019); «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії» (Переяслав, 2019); *всеукраїнській з міжнародною участю*: «Проблеми інструментального виконавства в умовах сучасної мистецької освіти» (Умань, 2020); обговорювалися на засіданнях кафедри музичного мистецтва і хореографії ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (2016 – 2020 рр.).

Публікації. Основні положення й результати дисертаційної роботи висвітлено в 14 публікаціях автора, з них 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у науковому зарубіжному виданні, 7 – праць апробаційного характеру.

Особистий внесок здобувача [6] полягає у визначенні сутності й розробці структури інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків та списків використаних джерел до кожного розділу (250 найменувань, з них 77 – іноземними мовами), загальних висновків, додатків. Повний обсяг дисертації – 253 сторінки, основний зміст викладено на 180 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «**Теоретичні основи дослідження інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії**» вивчено феноменологію інтегральності, теоретичні передумови функціонування метазнання як чинника, що зумовлює можливості управління процесами актуалізації та творчого застосування фахових, педагогічних та особистісних компетентностей у мистецько-освітньому процесі; визначено сутність і компонентну структуру інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії.

Аналіз наукових досліджень, присвячених проблематиці формування компетентностей у контексті особистісного та професійного розвитку дозволив з'ясувати, що ефективність фахівців у сфері професійної діяльності забезпечується не стільки сформованістю вузько фахових компетентностей, скільки наявністю здатностей їх застосовувати на тлі прагнення позитивно впливати на довкілля й досягати певних професійних цілей. Разом із цим науковцями було визначено, що на ефективність діяльності фахівців негативно впливає чинник дискретності компетентностей, які формуються в процесі професійно-фахової підготовки. На тлі прагнення подолання означених протиріч на межі дотику наукових думок когнітивістики та педагогіки було розроблено концепцію функціонування метазнання як феномену, що володіє потенціалом управління розумовою сферою, діяльністю та поведінкою і, завдяки цьому, забезпечує здатність інтегрального застосування компетентностей.

Ретроспективний аналіз дозволив уточнити, що наукова увага до феномену інтегральності проявлялася з античних часів філософським дискурсом навколо проблематики співвідношення цілого та його частин. Результатом означеного дискурсу стало визнання того, що інтегральна цілісність, за своєю якістю, не тотожна сумі елементів, що її складають. У результаті проведеного поняттєвого аналізу було встановлено, що вивчення феномену інтегральності в контексті особистісного розвитку зумовило становлення концепції інтегрального самоконструювання (К. Корсгаард (C. Korsgaard)), як процесу набуття особистісної інтегральності через узгодження актуальних цінностей, намірів, бажань, волі та дій з особистісними цілями з позиції ментальної проєкції «майбутнього я».

Екстраполяція концепцій метазнання та інтегральності до площини професійної підготовки фахівців зумовила визначення педагогами доцільності цілеспрямованого формування інтегральної компетентності, як феномену, що забезпечує здатності управління процесом синергійного застосування компетентностей. У працях учених доведено, що інтегральна компетентність охоплює професійні, фахові та загальні компетентності та визначається здатністю їх ефективного застосування у специфічних умовах професійно-фахової діяльності.

Методом інтегрального аналізу було встановлено, що специфіка фахової діяльності викладачів музичного мистецтва та хореографії полягає в її поліфункціональності. Реалізація функцій означеної діяльності, зокрема, освітньо-виховної, творчо-розвивальної, освітньо-організаційної та здоров'язбережувальної, проявляється у виконанні певних завдань мистецько-освітнього процесу. Застосування методу систематизації дозволило визначити два основних вектори, які зумовлюють формування таких завдань. Зокрема, це вектор змінних, які визначаються відповідно до спрямованості творчого педагогічно-інтерпретаційного процесу на художньо-естетичний, емоційний, духовний розвиток, формування художньо-аналітичних, інтерпретаційних, виконавських умінь тощо. Другий вектор змінних складається із завдань щодо врахування індивідуальних (психологічних, особистісних, когнітивних) особливостей суб'єктів освітнього процесу. Збіг змінних кожного з векторів у певному хронотопі мистецько-освітнього процесу зумовлює формування унікального за змістом конгломерату педагогічних і художньо-освітніх завдань, вирішення яких

вимагає застосування певного комплексу компетентностей. Методом узагальнення було встановлено, що такі компетентнісні комплекси мають матричну структуру, яка передбачає входження до складу кожного з них низки психолого-педагогічних, фахових і трансверсальних компетентностей. Таким чином, важливості набувають метаздатності викладача сформуванню компетентнісного комплексу, функціональний щодо виконання певного конгломерату мистецько-освітніх фахових завдань, та забезпечити інтегральність дієвості актуалізованих компетентностей шляхом їх синергійно-творчого застосування.

На основі з'ясованого було визначено сутність інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії, яка розглядається як кваліфікаційно-якісний метаконструкт, що забезпечує ефективність процесу синергійно-творчого застосування компетентностей, спрямованого на вирішення актуальних художньо-педагогічних завдань у специфічних умовах варіативного мистецько-освітнього процесу. Зміст означеної компетентності становлять метазнання та художньо-метакогнітивний досвід (О. Реброва).

Застосування методів інтегральної індексації складних явищ і систем (К. Уілбер (K. Wilber)) і теоретичного моделювання дозволило визначити структуру інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії, до якої увійшли такі компоненти: 1) мотиваційно-самокорегувальний, який охоплює усвідомлення потреб актуалізації певних компетентностей із метою вирішення завдань мистецько-освітнього процесу й умотивованість формування компетентностей задля досягнення самостійно визначених художньо-педагогічних цілей; 2) компетентнісно-адаптаційний, елементами якого є актуалізація компетентностей інтеграції інформації в цілісні міжпредметні мистецько-синкретичні комплекси та адаптація художньої інформації з огляду на специфіку мистецько-освітнього процесу; 3) методико-персоналізований, який охоплює творчу актуалізацію компетентностей досягнення індивідуальних особистісно-емоційних і психологічних особливостей суб'єктів освітнього процесу й компетентностей добору та проектування персоналізованих методів навчання; 4) творчо-інтерпретаційний, елементами якого є застосування творчих: виконавських, педагогічно-інтерпретаційних, освітньо-організаційних і фахово-методичних компетентностей у мистецько-освітньому процесі.

Отже, у розділі висвітлено феноменологію інтегральної компетентності в контексті підготовки фахівців мистецької освіти й визначено структуру інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії.

У другому розділі **«Методологічні та методичні засади формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії у процесі фахової підготовки»** обґрунтовано наукові підходи й педагогічні принципи, розроблено методику формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії у процесі фахової підготовки.

Поліфункціональність фахової діяльності викладача в мистецько-освітньому процесі вимагає здатності синергійно застосовувати компетентності з метою виконання освітніх, виховних і розвивальних завдань, які є кореляційно пов'язаними між собою. Означене зумовлює конвергентність наукових підходів і принципів, які

становлять методологічну основу процесу формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії. Застосування методу системно-структурного аналізу дозволило встановити, що домінантою методологічних засад даного процесу доцільно визначити інтегральний підхід як такий, що уможливорює створення мистецько-освітніх стратегій, заснованих на міждисциплінарній інтеграції шляхом: комплексної актуалізації інформації з теорії та історії мистецтва, естетики, соціокультурних контекстів, інтерпретаційних традицій тощо, що сприяє усвідомленню синкретичності мистецьких творів і, загалом, цілісності (інтегральності) мистецтва як соціокультурного феномену; удосконалення організаційно-методичних форм навчання, спрямованого на творчий розвиток студентів, зокрема, упровадження бінарних, інтерактивних занять, студентських художніх проєктів тощо (О. Лобова, Є. Проворова, О. Реброва). Інтегральний підхід розглядається також як методологічна основа формування здатностей управління знанням (А. Яшапара (A. Jashapara)) та підвищення інклюзивності освітнього процесу, яка сприяє соціальній інтеграції студентів, зокрема, шляхом забезпечення «доступу, участі та успіху» на тлі дотримання ідеології людського потенціалу (Дж. Гідлі (J. Gidley), Г. Хемпсон (G. Hampson), Л. Вілер (L. Wheeler)).

В основі інтегральності, як цілісності, що протиставляється дискретності, лежить системність, яка, у свою чергу, протиставляється стохастичності. Означене тісно пов'язує інтегральний підхід із системним. Системність лежить в основі процесу формування здатності синергійно-творчого застосування компетентностей. Системний підхід упроваджується як основа організаційно-методичного забезпечення мистецько-освітнього процесу (О. Отич, О. Реброва) та володіє потенціалом щодо узгодження нормативного, інноваційного та креативного рівнів функціонування освітньої системи шляхом розроблення в її межах конгруентно-узгодженої полірівневої аксіоматики (Е. Янч (E. Jantsch)).

Тісно пов'язаним із системним є професійно-ментальний підхід, адже синергійність застосовування компетентностей забезпечується узгодженістю організаційно-методичного та ментального рівнів професійного функціонування викладача. За висновком науковців (Ю. Добролюбська, Ма Вей, О. Оганезова-Григоренко), ментальність є основою пізнання та художньої творчості. Ментальний підхід застосовується в мистецько-освітньому процесі з метою забезпечення «цілісності й конвергентності» останнього через забезпечення усвідомлення студентами «багатоаспектності професії», її специфіки, яка проявляється в синтезі «художньо-інформаційного, інтерпретаційно-творчого, художньо-педагогічного» рівнів (О. Реброва).

Професійно-ментальний підхід синергійно взаємодіє з герменевтичним у напрямі формування здатностей художньо-інтегральної інтерпретації мистецького твору на основі сформованих професійно-ментальних (фахових, світоглядних, соціокультурних, естетичних, ціннісних тощо) диспозицій (А. Линенко, О. Полатайко, Л. Степанова, С. Шип, О. Щолокова). Важливим аспектом актуалізації герменевтичного підходу в контексті дослідження є формування здатності компетентнісного самоаналізу шляхом герменевтичного прочитання змісту й сутності компетентностей у контексті виконання актуальних професійних завдань

(С. Кернс (S. Kearns)), зумовлених поліфункціональністю діяльності викладачів музичного мистецтва та хореографії.

Обґрунтовані наукові підходи доцільно запроваджувати на тлі дотримання педагогічних принципів: компетентнісного розкриття синкретичної природи мистецтва; конгруентної синхронізації міждисциплінарного знання; компетентнісно-методичної синергійності; інтегрального застосування компетентностей у процесі педагогічної інтерпретації мистецького твору; інтерпретації компетентностей (інтегральної компетентності) в контексті поліфункціональності мистецько-педагогічної діяльності.

Шляхом застосування методу теоретичного моделювання було розроблено методику формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії у процесі фахової підготовки, основу дієвості якої склали педагогічні умови: спонукання до усвідомлення цілей і спрямованості процесу динамічного структурування компетентнісних комплексів; спрямування на актуалізацію компетентностей інтеграції художньої інформації з огляду на визначенні завдання певного хронотопу мистецько-освітнього процесу; стимулювання рефлексії індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу як пріоритетних чинників актуалізації психолого-педагогічних компетентностей; активізація синергійно-творчого характеру застосування педагогічно-інтерпретаційних, організаційно-методичних і трансверсальних компетентностей. Упровадження визначених педагогічних умов було передбачено здійснювати шляхом застосування методів компетентнісного самопроєктування, структурування метакогнітивних стратегій; дивергентної компетентнісної елаборації, компетентнісного дескриптування індивідуальних властивостей. Модель розробленої методики графічно презентовано на рисунку 1.

Отже, в розділі обґрунтовано методологічні засади й розроблено методику формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії у процесі фахової підготовки, зокрема визначено наукові підходи, принципи, педагогічні умови й відповідні методи.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка методики формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії у процесі фахової підготовки»** презентовано діагностичний апарат дослідження рівня сформованості інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії, а також перебіг і результати експериментальної перевірки ефективності розробленої методики.

Оцінювання рівня сформованості інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії здійснювалося шляхом проведення діагностики за допомогою критеріїв і показників, розроблених відповідно до структури досліджуваного конструкту. Зокрема, мотиваційно-самокорегувальний компонент оцінювався за допомогою акмеологічно-компетентнісного критерію, показниками якого виступили ступінь усвідомлення необхідності інтегральної актуалізації дієвості компетентностей і міра прагнення самооцінювання та вдосконалення власної компетентнісної сфери. Задля оцінювання компетентнісно-адаптаційного компоненту застосовувався синергійно-когнітивний критерій із

Рис. 1. Модель методики формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії у процесі фахової підготовки

показниками: ступінь сформованості здатності визначати цілі мистецько-освітнього процесу; рівень сформованості метаумінь синергійної інтеграції художньо-мистецької

інформації в контексті вирішення актуальних завдань мистецько-освітнього процесу. Діагностика сформованості методико-персоналізованого компонента здійснювалася з орієнтуванням на показники рефлексійно-праксеологічного критерію: міра сформованості метаздатностей актуалізації компетентностей визначення індивідуальних психологічно-особистісних властивостей студентів; ступінь сформованості метаумінь інтегрального застосування компетентностей персоналізації мистецько-освітнього процесу. Оцінювання сформованості творчо-інтерпретаційного компонента здійснювалося за допомогою перформативно-самопроектувального критерію, у якості показників якого було визначено рівень сформованості метаумінь ефективного структурування компетентнісних комплексів у творчо-інтерпретаційному педагогічному процесі та рівень сформованості метаумінь застосування компетентностей методично-творчої організації мистецько-освітнього процесу.

Застосування діагностичних (педагогічний експеримент, анкетування, тестових завдань, напівструктурованих інтерв'ю, транскрибації, самодіагностики педагогічно-творчої ефективності) та математично-статистичних (факторний аналіз, обробка результатів за допомогою чотирибальної шкали оцінювання) методів дозволило з'ясувати, що в більшості (63,33 % – 38 осіб) майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії інтегральна компетентність сформована на низькому «дискретно-компетентнісному» рівні; на середньому «емпірично-актуалізованому» рівні – у 25 % (15 осіб); на достатньому «інтегрально-усвідомленому» рівні – в 11,67 % (7 осіб). Утім, високого «метакомпетентнісного» рівня не було виявлено в жодного з респондентів.

Проведення формувального експерименту дозволило перевірити ефективність розробленої методики формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії у процесі фахової підготовки. Наскрізною формою запровадження методики було визначено елективний курс «Інтегральна компетентність фахівців музичної та хореографічної освіти», розподілений на три змістові модулі. Зокрема, проходження змістового модуля «Структурування педагогічно-фахових компетентнісних комплексів у контексті вирішення завдань мистецько-освітнього процесу» відбувалося на першому «компетентнісно-об'єктивізаційному» етапі формувального експерименту. У якості методичного забезпечення даного етапу запроваджувалася педагогічна умова «спонукання до усвідомлення цілей і спрямованості процесу динамічного структурування компетентнісних комплексів» шляхом застосування відповідних методів. Зокрема, застосовувалися: технологія матричного проектування компетентнісних комплексів і метод компетентнісного самопроекування, розроблений на основі методики індивідуального проектування для забезпечення освіти протягом життя (О. Новська, Г. Пакетт (G. Paquette)).

На другому «проектувально-компетентнісному» етапі в процесі проходження змістового модуля «Формування метазнань та метаумінь, що складають зміст інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії» запроваджувалися педагогічні умови: «спрямування на актуалізацію компетентностей інтеграції художньої інформації з огляду на визначенні завдання певного хронотопу мистецько-освітнього процесу» та «стимулювання рефлексії

індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу як пріоритетних чинників актуалізації психолого-педагогічних компетентностей». Означеному процесу сприяло застосування методів: структурування метакогнітивних стратегій; дивергентної компетентнісної елаборації; технології компетентнісного дескриптування індивідуальних властивостей.

На третьому «практико-апробаційному» етапі під час проходження змістового модулю «Формування метаздатностей компетентнісної педагогічної творчості в мистецько-освітньому процесі» запроваджувалася педагогічна умова «активізація синергійно-творчого характеру застосування педагогічно-інтерпретаційних, організаційно-методичних і трансверсальних компетентностей», зокрема шляхом застосування методів педагогічно-творчих проєктів і динамічної самодіагностики функціональності компетентностей. Результати діагностики, проведеної наприкінці формувального етапу експериментального дослідження, наочно презентовано в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати оцінювання сформованості досліджуваного конструкту в експериментальній та контрольній групах

Рівні	ЕГ				КГ			
	До початку		Наприкінці		До початку		Наприкінці	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Високий	0	0,00	9	15,00	0	0,00	3	5,00
Достатній	7	11,67	35	58,33	5	8,33	18	30,00
Середній	15	25,00	12	20,00	14	23,33	34	56,67
Низький	38	63,33	4	6,67	41	68,33	5	8,33

Таким чином, результатом проведення дослідно-експериментальної роботи з формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії в процесі фахової підготовки стало обґрунтування критеріїв, показників і рівнів сформованості згаданого конструкту, а також, визначення результатів упровадження експериментальної методики його формування.

Отже, у дисертаційному дослідженні представлено теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку методики формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії у процесі фахової підготовки. На основі отриманих результатів дослідження, яке дозволило вирішити поставлені завдання та досягти основної мети, доцільно зробити такі **висновки**:

1. Розкрито феноменологію інтегральної компетентності в контексті підготовки майбутніх фахівців. З'ясовано, що чинником, який негативно впливає на ефективність діяльності фахівців є дискретність компетентностей, що формуються в процесі професійно-фахової підготовки. Процесом, що сприяє подоланню негативних наслідків дискретності компетентностей, учні-когнітивісти визначають формування метаздатностей фахівців до цілеспрямованого інтегрального застосування компетентностей. Визначено, що інтегральне застосування компетентностей є процесом, заснованим на активізації метакогнітивного знання та метакогнітивного досвіду.

Завдяки проведеному поняттєвому аналізу уточнено, що поняття інтегральності в науковому дискурсі актуалізується в контексті визначення закономірностей співвідношення цілого та його елементів, а також, як особистісна якість, що забезпечується узгодженістю цінностей, намірів, бажань, волі та дій індивіда. Останній аспект зумовив становлення концепції інтегрального самоконструювання як процесу набуття особистісної інтегральності шляхом узгодження актуальних та віддалених цілей.

Обґрунтовано, що визначення феномену інтегральної компетентності зумовлено екстраполяцією концепцій метазнання та інтегральності до площини професійної підготовки фахівців. З'ясовано, що інтегральна компетентність педагога функціонує як метаконструкт особистісно-професійної сфери фахівця, який забезпечує комплексне узгоджене застосування фахових і загальних компетентностей у специфічних умовах професійної діяльності.

2. Визначено, що специфіка умов мистецько-освітнього процесу спричинена варіативністю завдань останнього, яка є зумовленою поліфункціональністю фахової діяльності викладача. З'ясовано, що викладач, виконуючи освітньо-виховну, творчорозвивальну, освітньо-організаційну, здоров'язбережувальну функції, у кожному хронотопі мистецько-освітнього процесу вирішує певний конгломерат завдань, застосовуючи відповідний комплекс компетентностей. Уточнено, що компетентнісний комплекс є динамічним фаховим конструктом, який цілеспрямовано формується викладачем із метою виконання конгломерату художньо-педагогічних завдань певного хронотопу мистецько-освітнього процесу та складається з низки психологопедагогічних, фахових і трансверсальних компетентностей. Інтегральність дієвості компетентностей такого комплексу забезпечується здатністю творчої актуалізації метазнання та метадовіду, які становлять зміст інтегральної компетентності викладачів музичного мистецтва та хореографії.

На основі наведеного визначено, що інтегральна компетентність майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії є кваліфікаційно-якісним метаконструктом, який забезпечує ефективність процесу синергійно-творчого застосування компетентностей, спрямованого на вирішення художньо-педагогічних завдань у специфічних умовах варіативного мистецько-освітнього процесу.

Визначено структуру інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії, яка складається з мотиваційно-самокорегувального (з елементами: «усвідомлення потреб актуалізації певних компетентностей із метою вирішення завдань мистецько-освітнього процесу»; «умотивованість формування компетентностей задля досягнення самостійно визначених художньо-педагогічних цілей»); компетентісно-адаптаційного (з елементами «актуалізація компетентностей інтеграції інформації в цілісні міжпредметні мистецько-синкретичні комплекси; «адаптація художньої інформації з огляду на специфіку мистецько-освітнього процесу»); методико-персоналізованого (з елементами «актуалізація компетентностей осягнення індивідуальних особистісно-емоційних та психологічних особливостей суб'єктів освітнього процесу», «творча актуалізація компетентностей добору та проектування персоналізованих методів навчання»); творчо-інтерпретаційного (з елементами: «творче застосування

педагогічно-інтерпретаційних і виконавських компетентностей», «творче застосування освітньо-організаційних і фахово-методичних компетентностей») компонентів.

3. Обґрунтовано методологічні засади й розроблено методика формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії у процесі фахової підготовки. У якості методологічних засад визначено низку конвергентно пов'язаних між собою наукових підходів, зокрема: інтегральний, який уможливорює створення ефективних педагогічних стратегій, заснованих на міждисциплінарній інтеграції, та формування з позицій міждисциплінарності метаздатностей управління знанням; системний, який забезпечує інтегральність як цілісність та виступає основою для формування здатності синергійно-творчого застосування компетентностей, а також узгодження нормативного, інноваційного та креативного рівнів організації мистецько-освітнього процесу; професійно-ментальний підхід, який дозволяє включити до цілісної системи ментальний рівень викладача, що відповідає за усвідомленість компетентнісної дії на метакогнітивній основі; герменевтичний, який взаємодіє з ментальним, зумовлюючи формування здатностей інтегральної інтерпретації на основі професійно-ментальних диспозицій мистецьких творів і здійснення компетентнісного самоаналізу шляхом герменевтичного прочитання змісту й сутності компетентностей у контексті виконання завдань мистецько-освітнього процесу.

Доведено, що з обраними науковими підходами конгруентно пов'язані педагогічні принципи: компетентнісного розкриття синкретичної природи мистецтва; конгруентної синхронізації міждисциплінарного знання; компетентнісно-методичної синергійності; інтегрального застосування компетентностей у процесі педагогічної інтерпретації мистецького твору; інтерпретації компетентностей (інтегральної компетентності) в контексті поліфункціональності мистецько-педагогічної діяльності.

Розроблено методика формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії в процесі фахової підготовки, в основі якої педагогічні умови: спонукання до усвідомлення цілей і спрямованості процесу динамічного структурування компетентнісних комплексів; спрямування на актуалізацію компетентностей інтеграції художньої інформації з огляду на визначенні завдання певного хронотопу мистецько-освітнього процесу; стимулювання рефлексії індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу як пріоритетних чинників актуалізації психолого-педагогічних компетентностей; активізація синергійно-творчого характеру застосування педагогічно-інтерпретаційних, організаційно-методичних і трансверсальних компетентностей, які запроваджувалися на тлі застосування методів компетентнісного самопроекування, структурування метакогнітивних стратегій; дивергентної компетентнісної елаборації, компетентнісного дескриптування індивідуальних властивостей.

4. Визначено критерії та показники оцінювання рівня сформованості інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії. Зокрема, для оцінювання мотиваційно-самокорегувального компоненту застосовувався акмеологічно-компетентнісний критерій із показниками «усвідомлення необхідності інтегральної актуалізації дієвості компетентностей» та «міра прагнення самооцінювання й удосконалення власної компетентнісної сфери»;

компетентісно-адаптаційний оцінювався за допомогою синергійно-когнітивного критерію із показниками «ступінь сформованості здатності визначати цілі мистецько-освітнього процесу» та «рівень сформованості метаумінь синергійної інтеграції художньо-мистецької інформації в контексті вирішення актуальних завдань мистецько-освітнього процесу»; методико-персоналізований компонент оцінювався за показниками рефлексійно-праксеологічного критерію «міра сформованості метаздатностей актуалізації компетентностей визначення індивідуальних психологічно-особистісних властивостей студентів» і «ступінь сформованості метаумінь інтегрального застосування компетентностей персоналізації мистецько-освітнього процесу»; творчо-інтерпретаційний компонент оцінювався за допомогою перформативно-самопроектувального критерію з показниками «рівень сформованості метаумінь ефективного структурування компетентнісних комплексів у творчо-інтерпретаційному педагогічному процесі» та «рівень сформованості метаумінь застосування компетентностей методично-творчої організації мистецько-освітнього процесу».

У результаті констатувальної діагностики за допомогою спеціально розроблених методів було визначено кількісні та якісні рівні сформованості досліджуваного конструкту, зокрема: низький «дискретно-компетентнісний», який було виявлено у 63,33 % (38 осіб), середній «емпірично-актуалізований» – у 25 % (15 осіб), достатній «інтегрально-усвідомлений» – в 11,67 % (7 осіб), високий «метакомпетентнісний» – не було виявлено ні в кого з респондентів.

5. Експериментально перевірено ефективність методики формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії в процесі фахової підготовки, наскрізною формою запровадження якої став елективний курс «Інтегральна компетентність фахівців музичної та хореографічної освіти». У процесі проходження змістових модулів означеного елективного курсу застосовувалися спеціально розроблені педагогічні умови й методи з опорою на обґрунтовані методологічні засади (інтегральний, системний, професійно-ментальний, герменевтичний підходи та відповідні педагогічні методи), протягом компетентісно-об'єктиваційного, проектувально-компетентнісного та практико-апробаційного етапів. Найбільш ефективними виявилися методи: компетентнісного самопроекування, структурування метакогнітивних стратегій, дивергентної компетентнісної елаборації, педагогічно-творчих проєктів, динамічної самодіагностики функціональності компетентностей; технології: матричного проєкування компетентнісних комплексів, компетентнісного дескриптування індивідуальних властивостей.

У результаті математично-статистичної обробки даних, отриманих завдяки проведеним діагностичним заходам, було висвітлено динаміку формування досліджуваного конструкту в ЕГ та КГ. Зокрема було зафіксовано значне зростання рівня сформованості інтегральної компетентності в майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії експериментальної групи. Так, кількість респондентів, які показали високий рівень, встановила 15 % (9 осіб) порівняно з відсутністю такого результату до початку формувального експерименту; достатній рівень було діагностовано в 58,33 % (35 осіб) порівняно з 11,67 % (7 осіб) до початку; середній

рівень було виявлено у 20 % (12 осіб) порівняно з 25 % (15 осіб) до початку; на низькому рівні залишилося 6,67 % (4 особи) порівняно з 63,33 % (38 осіб) до початку експерименту. У контрольній групі зростання показників виявилось значно менш інтенсивним. Так, високого рівня досягли 5 % (3 особи), достатнього – 30 % (18 осіб) порівняно з 8,33 % (5 осіб) до початку; середнього – 56,67 % (34 особи) порівняно з 23,33 % (14 осіб) до початку; на низькому рівні залишилося 8,33 % (5 осіб) порівняно з 68 % (41 особа) до початку.

Значущість розбіжностей у результатах у КГ та ЕГ перевірялася за критерієм кутового перетворення Р. Фішера, в результаті чого було отримано емпіричне значення $\varphi^*_{емп} = 4,328$, яке розташоване в зоні значущості, що довело ефективність запропонованої методики формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії у процесі фахової підготовки.

Перспективи подальших розвідок актуалізованої у дослідженні проблеми доцільно спрямовувати на розробку методик формування автономності та відповідальності майбутніх викладачів музичного мистецтва і хореографії на ґрунті їх інтегральної компетентності у контексті забезпечення навчання протягом життя.

Основні наукові результати дослідження висвітлено в таких працях автора Статті в наукових фахових виданнях України

1. Хмелевська, І. О. (2005). Соціокультурні аспекти професійного становлення фахівців мистецького профілю. *Наука і освіта*, 7-8, 78–81.

2. Хмелевська, І. О. (2018). Інтегральна компетентність майбутніх викладачів мистецьких дисциплін. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*, 2 (12), 105–115.

3. Хмелевська, І. О. (2019). Зміст інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*, 27, 68–75.

4. Хмелевська, І. О. (2019). Методика формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*, 1–2 (13–14), 128–137.

5. Хмелевська, І. О. (2019). Структура інтегральної компетентності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 7 (91), 304–316.

6. Хмелевська, І. О. & Петрова, Ю. В. (2016). Взаємозв'язок хореографічного та музичного мистецтв як чинник формування музичної компетентності майбутніх педагогів хореографів. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*, 143, 141–146.

Стаття у науковому зарубіжному виданні

7. Хмелевська, І. О. (2020). Експериментальна перевірка методики формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії. *The scientific heritage*, 43, 66–70.

Праці апробаційного характеру

8. Хмелевська, І. О. (2016). Професійна компетентність викладачів мистецьких дисциплін як фаховий конструкт. *Матеріали та тези II Міжнародної*

науково-практичної конференції молодих учених та студентів "Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства", I, сс. 187–190. Одеса.

9. Хмелевська, І. О. (2017). Компетентнісний підхід як методологічна основа мистецько-педагогічних досліджень. *Матеріали і тези I Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегії підвищення якості мистецької освіти в контексті змін сучасного соціокультурного простору»*, (сс. 80–83). Одеса.

10. Хмелевська, І. О. (2018). Творчий компонент фахової компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва. *Матеріали та тези IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства»*, I, (сс. 121–124). Одеса.

11. Хмелевська, І. О. (2019). Інтегральна функція метазнання в проєкції підготовки майбутніх фахівців мистецької освіти. *Матеріали XXII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії»*, (сс. 75–77). Переяслав.

12. Хмелевська, І. О. (2019). Інтегральний аналіз як метод наукового пізнання в мистецькій освіті. *Матеріали та тези V Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства»*, I. Одеса.

13. Хмелевська, І. О. (2020). Структура та функціональність професійно-фахових компетентнісних комплексів майбутніх викладачів музичного мистецтва. *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблеми інструментального виконавства в умовах сучасної мистецької освіти»*. Умань.

14. Khmelevska, I. (2019). On the problem of formation of integral competence of future of art teachers. *Proceedings of the XI International Conference of European Academy of Science*, (p. 61). Bonn, Germany. Retrieved from: www.academia.edu/42017021/XI_International_Conference_of_European_Academy_of_Sciences_and_Research

АНОТАЦІЇ

Хмелевська І. О. Методика формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми, 2021.

Дисертація є комплексним дослідженням проблеми формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії, яка є актуальною в контексті підготовки майбутніх магістрів до ефективного відтворення поліфункціональної діяльності викладача в мистецько-освітньому процесі. Уточнено сутність феноменів інтегральності й метазнання, поняття «інтегральна компетентність»; розкрито зміст поняття «інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії» та визначено структуру даного

кваліфікаційно-якісного метаконструкту. Введено поняття «компетентнісний комплекс», «метакогнітивне компетентнісне самопроекування». Обґрунтовано методологічні засади та розроблено методику формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії. Визначено критерії та показники оцінювання рівня сформованості інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії. Експериментально перевірено ефективність методики формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії.

Ключові слова: методика, інтегральність, інтегральна компетентність, формування інтегральної компетентності, метакогнітивне знання, самопроекування, компетентнісні комплекси, поліфункціональність діяльності викладача, сформованість інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії.

Хмелевская И. А. Методика формирования интегральной компетентности будущих преподавателей музыкального искусства и хореографии. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Сумской государственной педагогической университет имени А. С. Макаренки. – Сумы, 2021.

Диссертация является комплексным исследованием проблемы формирования интегральной компетентности будущих преподавателей музыкального искусства и хореографии, которая является актуальной в контексте подготовки будущих магистров к эффективному выполнению полифункциональной деятельности преподавателя в образовательном процессе обучения дисциплинам искусства. Уточнена сущность феноменов «интегральность» и «метазнание», понятия «интегральная компетентность»; раскрыто содержание понятия «интегральная компетентность будущих преподавателей музыкального искусства и хореографии» и определена структура данного качественно-квалификационного метаконструкта. Введены понятия «компетентностный комплекс», «метакогнитивное компетентностное самопроектирование». Обоснованы методологические основы и разработана методика формирования интегральной компетентности будущих преподавателей музыкального искусства и хореографии. Определены критерии и показатели оценивания уровня сформированности интегральной компетентности будущих преподавателей музыкального искусства и хореографии. Экспериментально проверена эффективность методики формирования интегральной компетентности будущих преподавателей музыкального искусства и хореографии.

Ключевые слова: методика, интегральность, интегральная компетентность, формирование интегральной компетентности, метакогнитивное знание, самопроектирование, компетентностный комплекс, полифункциональность деятельности преподавателя, сформированность интегральной компетентности будущих преподавателей музыкального искусства и хореографии.

Khmelevska I. O. Methodology of integral competence formation in future musical art and choreography teachers. – On the rights of the manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in specialty 13.00.02 – theory and methods of musical education. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2021.

The thesis is a comprehensive study of the issue of forming future musical art and choreography teachers' integral competence, which is relevant in the context of preparing future masters to effectively reproduce the multifunctional activities of the teacher in the educational process of teaching art disciplines.

The essence of the phenomena of “integrity” and “metacognitive knowledge”, the concept of “integral competence” is specified; the content of the concept of “integral competence of future musical art and choreography teachers” is revealed and the structure of this quality-qualification meta-construct is determined. The concept of “competence complex”, “metacognitive competence self-design” is introduced. Methodological bases are substantiated and the technique of integral competence formation in future musical art and choreography teachers is developed. The effectiveness of the methodology of forming future musical art and choreography teachers' integral competence has been experimentally tested.

The structure of the studied construct is determined, which consists of motivational-self-corrective (awareness of the needs of actualizing certain competences in order to solve the tasks of art-educational process; motivation for forming competences to achieve self-defined artistic-pedagogical goals); competence-adaptation (actualization of competences of integrating information into holistic interdisciplinary artistic-syncretic complexes, adaptation of artistic information taking into account the specifics of the art-educational process), methodologically personalized (creative actualization of competences of selecting and designing personalized methods of teaching), creative-interpretive (creative application of pedagogical-interpretive and performing competences; application of educational-organizational and special-methodological competences) components.

The essence of the concepts of the “competence complex”, “metacognitive competence self-design” is introduced and revealed. The methodology of forming the integral competence of future musical art and choreography teachers is developed. It is based on pedagogical conditions: promoting awareness and specification of the content of competence complexes; actualization of processes of selecting effective competence complexes for achievement of concrete educational and creative and developmental purposes; stimulating the reflection of individual characteristics of the subjects of the educational process as priority factors in structuring psychological and pedagogical competence complexes; directing at determining the content of competences that are effective in ensuring the processes of pedagogical and creative interpretation. The criteria and indicators for assessing the level of integral competence formation of the future musical art and choreography teachers (acmeological-competence, synergistic-cognitive, reflective-praxeological, performance-self-projective) have been developed.

Key words: methodology, integrality, integral competence, formation of integral competence, metacognitive knowledge, self-design, competence complexes, multifunctionality of the teacher's activity, formation of integral competence of future musical art and choreography teachers.

Підписано до друку 19.02.2021 р. Формат 60X90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.